

יד
מהרי"ץ

שערי יצחק

השיעור השבועי

מפי מרן הגאון
הרב יצחק רצאבי שליט"א
פוסק עדת תימן

נמסר במוצש"ק

עקב

מנחם אב ה'תשע"ח ב'שכ"ט
בבית המדרש "פעולת צדיק"
בני ברק

לק"י

נושאי השיעור:

ביאור דברי הגמרא במסכת ברכות [דף ח' ע"א] בעניין האיסור לצאת באמצע קריאת התורה.

שמונה תירוצים על דברי הגמרא שם, 'רב ששת מהדר אפיה וגריס', והרי אסור לדבר ואפילו ללמוד בזמן קריאת התורה.

תירוץ בעל חמדת ימים על מימרא זו, כי המדובר שרב ששת מהדר אפיה וגריס בזמן קריאת התרגום, ומדוע אמר הגר"ח מואלוז'ין כי לאחר הפירוש האמיתי הזה נמצא שבעל חמדת ימים הינו כשר וצדיק.

שש דחיות ממרן שליט"א על פירוש זה של בעל חמדת ימים.

מעשה שהיה באדם שעבד במקום שבו יש אינטרנט פרוץ, והתשועה שבאה לו לאחר שעזב את מקום עבודתו.

כל הזכויות שמורות

יוצ"ל ע"י מוסדות יד מהרי"ץ בני ברק
טלפקס: 03-5358404. נייד: 050-4140741
דוא"ל: yad@maharitz.co.il

להאזנה לשיעור דרך הטלפון:

קול יהודי תימן – 072-33-23-642
שלוחה 6

קול הלשון – 03-6171031

מספר השיעור בדיסקים ובקו "קול יהודי תימן" – 457

השיעור מוקדש להצלחת ידידנו הרב דקל ענאקי הי"ו,
ולהצלחת כל משפחתו,
וילדיו ה"ה זוהר חיים, יונתן שלום, יעל, אלקנה, מתיה, ישי,
הלל, תמר, נתנאל יצ"ו.
המקום ברוך הוא ישמרם ויחיים, וימלא כל משאלות ליבם
וליבכם לטובה, אבי"ר.

השיעור מוקדש להצלחת ידידנו הרב דקל ענאקי הי"ו, שהתנדב להצלחתו ולהצלחת כל משפחתו, וילדיו ה"ה זוהר חיים, יונתן שלום, יעל, אלקנה, מתיה, ישי, הלל, תמר, נתנאל יצ"ו. המקום ברוך הוא ישמרם ויחיים, וימלא כל משאלות ליבם וליבכם לטובה, אכ"ר.

ביאור דברי הגמרא במסכת ברכות [דף ח' ע"א] בעניין האיסור לצאת באמצע קריאת התורה.

בשלחן ערוך המקוצר [הלכות קריאת ספר תורה סימן כ"ב סעיף ט"ז] כתבתי בס"ך כך, כיון שהתחיל הקורא לקרות, אסור לכל הקהל לדבר, אפילו בדבריתורה. בזמן קריאת ס"ת, חייבים לשתוק. ובין גברא לגברא, יש מתירים ללמוד בלחש. ואסור לצאת מבית הכנסת בשעה שקורין בתורה, ועל זה נאמר ועוזבי י"י יכלו. אבל בין גברא לגברא שהספרתורה מכוסה, יכול לצאת לצורך גדול.

ההלכה הזאת כתובה בשלחן ערוך [או"ח סימן קמ"ז], ומקורה בדברי הגמרא, עוד מעט נדבר על כך.

בעיני יצחק [שם הערה ל"ח] כתבתי, ומשמעות הפוסקים, דאפילו הוצרך לנקביו, לא יצא אלא בין גוברא לגוברא. דהיינו, אפילו שהאדם נחוץ, באמצע הקריאה, בתוך ה'מברך', ראשון או שני או שלישי וכו', אם הוא חייב לצאת, שיצא בין גוברא לגוברא. הוא צריך להתגבר על עצמו, עד שיסיים ה'מברך'. גם אם הוא ארוך, שיחכה עד סופו, דהיינו עד הפסוק האחרון עם התרגום.

ויש אומרים, כגון המטה יהודה, שזה כולל אפילו את הברכה האחרונה. לא לצאת לפני הברכה האחרונה. הפרי חדש מיקל בכך, אבל הפוסקים נוטים לדברי המטה יהודה, כי גם הברכה נחשבת חלק מן הקריאה. [ובתשובה שיעוד לא נדפסה, הרחבתי בזה בס"ד, אגב עניין עמידת הבנים כשאביהם קורא בתורה כולל ברכה אחרונה, באות ה' ד"ה והשתילי זיתים. יב"ן].

כתבתי זאת שם, בעיני יצחק, מסברא דנפשאי, כי כך נראה ממשמעות הפוסקים. ובימים האחרונים ראיתי, שכבר בעצם הדבר כתוב במפורש בערוך השלחן, ובעז"ה נעמוד על כך בהמשך.

מקור עניין זה, הוא בגמרא במסכת ברכות [דף ח' ע"א], אמר רב הונא בר יהודה אמר רבי מנחם אמר ר' אמי, מאי דכתיב [ישעיהו א', כ"ח] וְעֲזְבֵי יְיָ יָכְלוּ, זה המניח ס"ת [שהוא פתוח] ויוצא. רבי אבהו, נפיק בין גברא לגברא. בעי רב פפא, בין פסוקא לפסוקא, מהו? תיקו. רב ששת, מהדר אפיה וגריס. אמר, אנן בדידן ואינהו בדידהו.

האמוראים בגמ' שואלים, מה פירוש הפסוק ועוזבי י"י יכלו, והם מסבירים שהפסוק הזה מלמד על מי שמניח ספר תורה – ומוסיפים שם רבים בגירסא 'כשהוא פתוח' – ויוצא. משמע לכאורה כי על כך הפסוק נאמר. כי הוא עוזב את ה', עוזב את התורה. זה לא כבוד ס"ת, שבאמצע הקריאה הוא עוזב את ביהכ"נ והציבור ויוצא. ח"ו מגיע לו עונש גדול. ורבי אבהו היה יוצא, לא באמצע הקריאה, אלא בין גוברא לגוברא. כפי שאמרנו, בסיום המברך. בין האחד לשני. ורב פפא שואל, מה הדין בין פסוק לפסוק? מסביר רבינו יונה שם, כי הכוונה בזמן התרגום. בין פסוק לפסוק, קשה לצמצם. איך אפשר לצאת באמצע? לכן הוא מסביר, כי הכוונה בזמן חז"ל שהיו מתרגמים, כפי שאנו התימנים מתרגמים עד היום. אבל בזמנו, כבר לא תירגמו. אז הוא והרבה מפרשים אומרים, כי בזמנם היה מנהגם לתרגם כל פסוק ופסוק, ולכן השאלה האם מותר לצאת. זה לא הקריאה בס"ת בעצמו, זה אינו הפסוק בעצמו, אלא רק התרגום. האם מותר לצאת אז, או שלא? הגמרא נשארת על כך בספק, תיקו. ולהלכה למעשה, נפסק לחומרא. אעפ"י שזה ספיקא דרבנן, שהרי קריאת התורה היא מדרבנן, אבל כיון שזאת תקנת נביאים, הרי משה רבינו תיקן קריאת התורה בשבת, ועזרא

שערי יצחק – השיעור השבועי

הקשר של דבר זה, אל הסוגיא? הגמרא לפני כן מדברת על עניינים אחרים, כגון בתחילת הדף שם, מאי דכתיב [תהלים ס"ט, י"ד] וְאֲנִי תְּפִלָּתִי לָךְ יְיָ עֵת רְצוֹן, אימתי עת רצון? בשעה שהציבור מתפללין וכו'. ואח"כ כתוב, אמר הקב"ה, כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים, ומתפלל עם הציבור, מעלה אני עליו כאילו פדאני לילובני מבין אומות העולם. אח"כ הגמ' מדברת, לעולם יכנס אדם שיעור שני פתחים, ואחר כך יתפלל. ואח"כ מובא, על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצא [תהלים ל"ב, ו'], אמר ר' חנינא, לעת מצא זו אשה וכו'. לאחר מכן מובא בגמ', אמר אביי, מריש הוה גריסנא בגו ביתא, ומצלינא בבי כנישתא. כיון דשמענא להא דאמר רבי חייא בר אמי משמיה דעולא, מיום שחרב בית המקדש אין לו להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד, לא הוה מצלינא אלא היכא דגריסנא. בהתחלה הוא היה לומד בביתו ומתפלל בביהכ"נ, אבל אח"כ הוא שמע שאין להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה, אז הוא היה מתפלל היכן שהיה לומד. ואח"כ מובא בגמ', ואמר רבי חייא בר אמי משמיה דעולא, גדול הנהנה מיגיעו יותר מירא שמים וכו'. ואח"כ מובא, ואמר רבי חייא בר אמי משמיה דעולא, לעולם ידור אדם במקום רבו וכו'. איך נכנס שם העניין הזה, 'המניח ספר תורה ויוצא'? הרי לא מדברים שם על קריאת ס"ת?

ראיתי בתלמוד בבלי המבואר 'מתיבתא', שהם מסבירים כך את הקשר, אחרי שהתבאר מעלת התפילה בבית הכנסת, הרי הגמ' לפני כן אומרת, 'אמר ר"ל, כל מי שיש לו בית הכנסת בעירו ואינו נכנס שם להתפלל, נקרא שכן רע', מביאה הגמרא דינים שנוהגים בבית הכנסת בשעת קריאת התורה. דהיינו, זה דרך אגב. כיון שדיברו על התפילה בבית הכנסת, הביאו דינים שנוהגים בבית הכנסת בשעת קריאת התורה. לכן הביאו את המאמר הזה, לגבי מי שמניח ספר תורה ויוצא.

תיקן את הקריאה במנחת שבת, ו'הנביאים שביניהם' תיקנו את הקריאה בשני וחמישי, אלו תקנות קדומות, לכן יש לכך דין כמו ספיקא דאורייתא. או אפשר לומר בסגנון אחר, כי כיון שהעניין נוגע לכבוד התורה, צריכים להחמיר בכך. בכל אופן, כך רואים מכל הפסוקים, כי הם לא הביאו כלל את ההיתר הזה. הם הביאו רק את ההיתר של בין גוברא לגוברא, משמע שבין פסוק לפסוק אסור לצאת. ממילא מובן, שהם נקטו בזה לחומרא. וישנם כאלה, אשר כתבו זאת במפורש, שאין להקל בכך.

רב ששת, מהדר אפיה וגריס', הפך את פניו ולמד, משמע בזמן קריאת התורה, ואמר 'אנן בדין ואינהו בדידהו'. על השורות הקצרות הללו שבגמרא, יש בראשונים ובאחרונים 'מים שאין להם סוף', להבין איך רב ששת למד בזמן קריאת התורה? הא כיצד?

הרי ישנה גמרא מפורשת במסכת סוטה ודף ט"ל ע"א, אמר רבא בר רב הונא, כיון שנפתח ספר תורה, אסור לספר אפילו בדבר הלכה. שנאמר [נחמיה ח, ה'] וּכְפַתְחוּ עִמְדוֹ כָּל הָעָם. בזמן עזרא הסופר, היה כינוס גדול בארץ ישראל, בירושלם עיקו"ת, ארבעים אלף היו שם. אז הוא פתח את הס"ת, ועמדו כל העם. ואין עמידה אלא שתיקה, שנאמר [איוב ל"ב, ט"ז] וְהוֹחַלְתִּי כִּי לֹא יִדְבְּרוּ כִּי עֲמְדוּ לֹא עֲנוּ עוֹד.

לא עמדו ממש, הרי אין חובה לעמוד בזמן קריאת התורה, אלא הם שתקו. והגמרא דורשת מכך, 'כיון שנפתח ספר תורה אסור לספר אפילו בדבר הלכה'. א"כ, כיצד רב ששת למד בזמן הקריאה?

בעז"ה, נעמוד על כך בהמשך, אבל לפני כן ברצוני להקדים כמה הקדמות.

דבר ראשון, לא כל כך מובן, כיצד נכנס עניין זה לסוגיא שם במסכת ברכות דף ח' ע"א. מה

נראה לי, שהדבר איננו מדוייק. כיון שההלכה הזאת, איננה קשורה בדוקא לבית הכנסת. וכי אם יקראו בתורה, לא בבית הכנסת, אלא בבית פרטי, אם ציבור התאסף שם וקראו בתורה, וכי שם כן יהיה מותר לעזוב את הס"ת ולצאת? בודאי שלא. האיסור אינו רק בבית הכנסת. נכון שבדרך כלל קריאת התורה היא בבית הכנסת, אבל אי אפשר לומר, שזאת הלכה של בית הכנסת. כך ההלכה, בכל מקום שישנו ציבור.

וכך מדוייק מלשון הרמב"ם, כי כאשר הוא מביא את ההלכה הזאת [בפרק י"ב מהל' תפילה וברכת כהנים הל"ט], הוא לא כתב שזה בבית הכנסת. הרמב"ם כותב כך, כיון שהתחיל הקורא לקרות בתורה, אסור לספר אפילו בדבר הלכה, אלא הכל שומעין ושותקין ומשימין לבם למה שהוא קורא. שנאמר, ואזני כל העם אל ספר התורה. ואסור לצאת מן הציבור בשעה שהקורא קורא. ומותר לצאת בין איש לאיש. זהו בין גוברא לגוברא. אסור לצאת מן הציבור, הרמב"ם דייק מאד בלשונו, אבל האמת היא שישנן כמה גירסאות ברמב"ם שכתוב בהם 'מן הכנסת', או 'מבית הכנסת', גם בכסף משנה שם כתוב כך. אבל בנוסחאות המדוייקות כתוב כך, כמו שאמרנו, 'אסור לצאת מן הציבור'. הדבר מסתבר מאד. אינני חושב, שישנה מחלוקת בכך. כי גם לפי הגירסא 'בית הכנסת', דיבר הכתוב בהווה, וזה לאו דוקא.

אס"כ, לא מסתבר שבגלל כך הגמרא הביאה את העניין הזה שם, בגלל העניין של בית הכנסת, כי זאת אינה הנקודה, בית הכנסת.

מה שיותר מסתבר לענ"ד הוא, בגלל שהמימרא הזאת היא בשם רבי אמי, ולפני כן הביאו עוד כמה מימרות בשם רבי אמי. אמר רבי חייא בר אמי משמיה דעולא, גדול הנהנה מיגיעו וכו'. ולפני כן כתוב, רבי אמי ורבי אסי, אף על גב דהוה להו תליסר בי כנישתא

בטבריא, לא מצלו אלא בני עמודי, היכא דהו גרסי. ואח"כ כתוב, אמר רבי חייא בר אמי משמיה דעולא לעולם ידור אדם במקום רבו וכו'. אם כן, כל המימרות שם קשורות לרבי אמי. וכיון שגם המאמר דידן, השורש שלו הוא מרבי אמי, 'אמר רב הונא בר יהודה אמר רבי מנחם אמר ר' אמי', בגלל זה המימרא הזאת נכנסה כאן.

כידוע, כך דרך הגמרא, שכאשר מביאים איזה אמורא, מביאים הרבה מאמרים שלו, אפילו שאין קשר בין הנושאים. אפילו שזה לא מעניין לעניין באותו עניין, אלא עניין אחר. בגלל השם של האומר, סידרו את כל המאמרים שלו אחד אחרי השני.

מה פירוש דברי הגמרא, 'מאי דכתיב, ועוזבי י"י יכלו? וכי לא מבינים את פשט הפסוק? וכי הפסוק אינו מובן, עד שצריכים לבוא ולומר פירוש כזה? הרי זהו אינו הפשט בפסוק? בפסוק נאמר כך, וְשֹׁבֵר פְּשָׁעִים וְחַטָּאִים יַחְדָּו, וְעֹזְבֵי יְיָ יִכָּלֹו. קראנו זאת בהפטרות דברים, 'איכה היתה'. א"כ, זהו אינו הפשט, הפסוק לא מדבר לגבי ס"ת. הפסוק מדבר, על רשעים וחסאים, ועוזבי י"י יכלו. דהיינו, האנשים שנתרחקו מעבודת ה', רח"ל מגיע להם כליה. זהו הפשט הפשוט.

בספר כלי פז [הובא במעם לועז על ספר ישעיהו דף כ"ג] כתב, וְשֹׁבֵר פּוֹשְׁעִים וְחַטָּאִים יַחְדָּו, פיזור לרשעים נאה להם ונאה לעולם, וכינוסם רע להם ורע לעולם. וזהו שאומר, אם שבר פושעים וחסאים יחדו, סופם שיבוא שיברם. וגם עוזבי ה', שהיו בתחילה דבקים בה' ועזבו, יכלו פְּלִיָּה גמורה, כי שנה ופירש קשה מכולם.

ישנו כאן דיוק. אם כתוב 'עוזבי י"י', משמע כי מקודם הם היו מחוברים לה'. אלא פירושו, שנה ופירש קשה מכולם. זה אולי יותר גרוע ממושעים וחסאים מעיקרא. אנשים שהיו דבקים בה' ועזבו, יכלו כליה גמורה, כי שנה ופירש

שערי יצחק – השיעור השבועי

יתירה מכך, אם האדם נצרך לנקביו, כפי שאמרנו מקודם, קשה לו, הוא חייב להתאפק עד שיגמור המברך. כתוב כך במפורש בערוך השלחן [סימן קמ"ו סעיף א'], ויתבאר לקמן. נו, ואם האדם לא ידע את ההלכה הזאת, או אפילו במזיד, ידע ולא קיים, אז חס ושלום מגיע לו כליה? עונש כ"כ חמור, כמו 'שבר פושעים וחטאים יחדיו'?

ובפסוק שאחרי כן נאמר, **כִּי יֵבֶשׁוּ מַאֲלֵי אֲשֶׁר תִּמְדְּתֶם וְתִחַפְּרוּ מֵהַגְּנוֹת אֲשֶׁר בְּחַרְתֶּם**. עובדים עבודה זרה. אפשר להשוות את העבירה הזאת אל העבירה הזאת? הדבר נראה פלא עצום.

שאלה מהקהל: כשלומדים אסמכתא, לוקחים אותה במלואה?

תשובת מרן שליט"א: יפה. אתה אומר שזאת רק אסמכתא. ומה היא האסמכתא? שגם דבר זה בכלל עוזבי י"י. א"כ, מה פירוש 'יכלו' קצת יכלו?

שאלה מהקהל: שהדבר חמור. תשובת מרן שליט"א: המשמעות שישנה כליה גמורה, והוא יכלה לו רק אצבע? יקבל עונש קטן? טוב, מה שאתה אומר כי זאת אסמכתא, זהו דרש, אבל צריך עוד לתת לכך תבלין.

הערוך השלחן כותב שם, כי גם כאשר מותר לצאת בין גוברא לגוברא, הדבר מותר רק לצורך גדול. כתוב בגמרא, שרבי אבהו נפק בין גוברא לגוברא. מן הלשון 'נפיק' משמע, כי אצל רבי אבהו, דבר זה היה מצוי. זה לשון הוזה. מדוע בכל פעם הוא היה צריך לצאת? ראיתי במהר"י אבוהב ובפירושו על הטור, סימן קמ"ז, פירוש יפה. הוא מכניס זאת בכמה מלים קצרות. הרי לרבי אבהו היה קשר עם הקיסר, הוא היה קרוב למלכות, ממילא מובן שמדי פעם הוא היה צריך, בגלל קשריו עם השלטונות. מובא בכמה מקומות בש"ס, שרבי אבהו היה קרוב למלכות. לכן הגמרא מביאה את הדוגמא שלו, כי הוא היה צריך לצאת,

קשה מכולם. הם עוד יותר חמורים. 'שנה ופירש'. אדם שהכיר בהתחלה, ועסק בתורה, וקיים מצוות, ועזב את הדרך, הוא יותר גרוע מן הפושעים והחטאים, שלא ידעו ולא למדו ולא הכירו זאת. 'עוזבי י"י', אם הוא התרחק ועזב את ה' – מוכח כי מקודם הוא היה דבק בה' – 'יכלו', תהיה להם כליה.

אם כן, מה הגמרא שואלת, 'מאי דכתיב' מהו פירוש הפסוק? וכי לא מובן הפירוש?

אלא צריכים לומר, לכאורה, כי לא שזהו הפירוש, שהרי הפשט הפשוט הוא מובן, אלא ברצונו לומר ולחדש לנו, כי נכלל בפסוק זה, גם מי שעזב את הס"ת, כיון שזהו זלזול. לא שכך הפשט, אלא זה כמו דרש, כי נכלל בפסוק הזה גם המשמעות הזאת.

אולם צריכים להבין זאת, וכי אפשר להשוות את האדם שיצא באמצע קריאת ס"ת, לאדם שעזב בכלל את התורה ואת הדת ונתקלקל? להגיד שתהיה לו כליה? קשה להבין זאת. נשתוממתי על כך זמן רב. כיצד אפשר להבין זאת? לומר על כך 'עוזבי י"י יכלו'?

הרי הדין הזה, אינו דוקא לגבי אדם שיצא סתם באמצע קריאת התורה, אלא המדובר אפילו על גבאי צדקה המסתובב בבתי הכנסת, כמבואר בספרי הפוסקים, אם הוא הגיע לבית הכנסת באמצע קריאת ס"ת, כמובן שאסור לו לאסוף צדקה באמצע קריאת התורה, כיון שזה מבלבל את דעת השומעים, אבל אפילו אם הוא כבר אסף, אסור לו לצאת באמצע קריאת התורה. אפילו אם הוא כבר שמע קריאת התורה מקודם, או שהוא אמור לשמוע קריאת התורה אחריו, במניין אחר. וכן לגבי אדם המחפש את חבירו, הוא צריך איזה מישור, נכנס לבית הכנסת וראה שהם בדיוק באמצע הקריאה בס"ת, הוא נכנס באמצע המברך, הוא לא יכול לצאת, אלא הוא צריך לשבת עד סוף המברך.

ממילא מובן למה הוא היה יוצא. אפילו שזה היה לצורך דבר נחוץ, רק בין גוברא לגוברא.

למשל, הגמרא במסכת כתובות [דף י"ז ע"א] אומרת כך, רבי אבהו, כי הוה אתי ממתבתא לבי קיסר, כאשר הוא היה בא מבית המדרש לבית הקיסר, נפקן אמהתא דבי קיסר לאפיה, ומשרין ליה הכי, רבא דעמיה ומדפּרְנָא דאומתיה בוצינא דנהורא פּרִיךּ מתייך לשלם. ישנם עוד כמה מקומות, בהם רואים שהוא היה קרוב למלכות. ממילא הדבר מובן. גם מי שמותר לו לצאת, זה רק אם זה הכרח, לצורך גדול. [פירוש זה שר' אבהו יצא מפני שהיה טרוד בעסקי המלכות, כתב כבר ר"י מלוניל במגילה פ"ד, ובאליהו רבא סי' קמ"ו סק"ב בשם ס' האגודה].

אומר הערוך השלחן כך, ומבואר, דבאמצע הקריאה, אפילו בכהאיי גוונא אסור. ואף על גב דאנוס רחמנא פטריה, מכל מקום כל כמה שיכול לאנוס עצמו, מחוייב לאנוס עצמו ולא לצאת.

ויש להסתפק, אם צריך לנקביו דעובר על "בל תשקצו", אם דינו כאמצע פסוקי דזמרה או קריאת שמע וברכותיה ויצא, או דינו כתפילה שגומר תפילתו? כאשר האדם נעמד להתפלל שמונה עשרה, אם הוא הרגיש שהוא צריך לנקביו, עליו להתפנות מלפני כן. אבל אם הוא לא הרגיש, ובאמצע התפילה פתאום הוא נצרך לנקביו. מה יעשה? יפסיק את התפילה? לא. אסור להפסיק. אלא אם כן אין לו ברירה, והוא חייב, אין לו שום אפשרות לעצור את עצמו. אבל הוא צריך להתאפק כמה שהוא יכול, ולגמור את התפילה, כיון שהוא התחיל בהיתר.

א"כ השאלה היא, האם אותו הדבר לגבי קריאת ספר תורה?

הערוך השלחן מסתפק בכך, וכותב בזה"ל, ונראה לעניות דעתי, דדינו כתפילה. הדבר

אסור. קריאת ס"ת, זה כמו תפילת שמו"ע. דגדול כבוד התורה, ככבוד השכינה. כפי שאינך יכול להפסיק בתפילת שמו"ע, לעזוב את השכינה וללכת להתפנות, ה"ה לגבי כבוד ספר תורה. וכמאמרם ז"ל, הלואי אותי עזבו ותורתי שמרו. וצריך להמתין עד שיגמור העולה, אם רק ביכלתו להשהות עצמו. רק אם הוא יכול. אבל אם אינו מסוגל, אין לו אפשרות, אזי גדול כבוד הבריות, והוא חייב לצאת. אבל אם הוא יכול להתאפק, שיתאפק כמה שהוא יכול, עד שיגמרו את הקריאה שהוא נמצא בה.

[בספר הלכה ברורה בשער הציון, דף רמ"א סוף אות ח"ז מביא את דברי ערוך השלחן דלעיל באופן שמשמע לפי סידור דבריו בפנים שם, שהמדובר הוא בין גברא לגברא. ובמחכ"ת לא כן הוא, כמפורש בסיום דבריו שהמדובר לפני שיגמור העולה. אבל בין גברא לגברא, לא החמיר. ובפסקי תשובות [דף קצ"ח אות א'] הובאו דברי ערוך השלחן כך לנכון].

א"כ, כפי שאמרנו מקודם, האדם הזה היה קשה לו להתאפק והוא יצא, וכי אפשר לומר שבגלל כך הוא יקבל עונש כליה כמו עובד עבודה זרה? כמו 'שבר פושעים וחטאים יחדיו'? הדבר אינו מובן. ח"ו. מדת הדין אינה כך.

על כרחך, צריכים לומר, חושבני כך, לא מצאתי שעמדו על השאלה הזאת וממילא גם לא מצאתי שכתבו תשובה עליה, רק אמרתי, אולי, הרי סוף סוף צריכים לפרש את הפסוק, ואתה אומר כי גם מי שעוזב את הס"ת נקרא 'עוזבי י"י'. אבל לגבי המלה 'יכלו', צריכים לומר פירוש אחר באסמכתא. זה לא 'יכלו' מלשון כליה ח"ו, אלא ישנו כאן פירוש אחר, יש פה רמז, זה מלשון מדידה, כפי שכתוב בפסוק [ישעיהו מ', י"ב] וְכָל בְּשָׁלֹשׁ עֶפְרַיִם הָאָרֶץ. וכן בפסוק [מלכים א' ז', כ"ו] אֲלֵפִים בַּת יָכִיל. 'מכיל'. הכוונה היא, שעל הדבר הזה, אתה תתן את הדין. הדבר יילקח בחשבון. תדע לך,

וכו', דגבי תורה כתיב האי לישנא, על עזבם את תורתו. וק"ל.

דרך מהרש"א שכותב כך בר"ת, וק"ל, וקל להבין. כשהיינו בחורים, שאלתי או דנו, מי אמר שזה זקל להבין, אולי זה זקשה להבין? התשובה היא, תלוי למי? כל אחד לפי מדרגתו. ישנם כאלה שקל להם להבין, וישנם כאלה שקשה להם להבין.

בכל אופן, צריכים להבין זאת. מהרש"א רוצה להביא ראיה, לגבי הפסוק זעזובי י"י יכלו, מי אמר שהמדובר לגבי תורה? אומר מהרש"א, כי מצאנו פסוק כזה, קראנו זאת ג"כ בהפטרות תשעה באב, על עזבם את תורתו אשר נתתי לפניכם, ולא שמעו בקולי ולא הלכו בה [ירמיהו ט, י"ב].

היה קשה לי, זהו הפסוק היחיד שמהרש"א מצא? הרי ישנם פסוקים רבים, שכתוב בהם לשון עזיבה לגבי התורה. למשל, כי לקח טוב נתתי לכם תורתו אל תעזבו [משלי ד, ב]. ישנו עוד פסוק, עזבי תורה יהללוך ששע [משלי כ"ח, ד]. וכן בספר תהלים [ק"ט, נ"ג], זלעפה אחזתני מרשעים עזבי תורתך. וכן בספר דברי הימים [ב' י"ב, א'], וכחזקתו עזב את תורת י"י. מדוע מהרש"א הביא פסוק אחד, הרי ישנם הרבה פסוקים? טוב, אולי זאת אינה שאלה, הוא הביא רק פסוק אחד, 'אטו כי רוכלא לימני וליזול? הוא לא חייב להביא את הכל. הוא מצא פסוק אחד, יכול להיות שישנם עוד, אבל מספיק אחד. או שהוא רצה להביא בדוקא את הפסוק הזה, יכול להיות, כי כתוב 'על מה אבדה הארץ, ויאמר י"י על עזבם את תורתו. רוצים להביא משהו על 'כליה', לכן הביא את הפסוק הזה, להראות שהדבר חמור. לכן הוא לא הביא פסוקים אחרים.

שהדבר יישקל לך במאזניים, כאשר ידונו אותו בעולם האמת, או לעתיד לבוא, שעל כך המדובר בדברי הנביא, ציון במשפט תפדה וגו'.

אומרים לאדם הזה, תדע לך שזאת עבירה גדולה, וזה יוסיף לך הרבה במשקל. א"כ המלה יכלו, היא כמו זכל בשליש. אולי אפשר להסביר כזה פשט בפסוק, באסמכתא הזאת, שהדבר יתפרש כך. זהו אינו הפשט, אבל זה דרש. יש לכך משמעות, במובן הזה. אולי זאת היא הכוונה. זהו תירוץ בדוחק, אבל יתכן שהוא אמת.

עיקר הדבר שאין זו דרשה גמורה, מפורש כבר בספר כלי פז, שהזכרנו מקודם. עיינתי בספר עצמו, המחבר הוא מהר"ש לאניאדו, והוא כותב כך [סוף דף צ"ד], חז"ל במס' ברכות "אסמכו" אקרא ועזובי י"י יכלו, המיותר, זה המניח ס"ת ויוצא עכ"ל. בהדיא העיר שזו רק אסמכתא, ומסביר שזה נלמד מפני שמלים אלו הן מיותרות, שהרי כבר כתוב ושבר פושעים וגו'. בהמשך שם הוא מביא ומפרש את הייתור באופנים נוספים, על פי הפשט, שהם בלי קשר לדברי חז"ל הללו.

[ואחרי השיעור ראיתי בס' הלכה ברורה וחלק שביעי דף רנ"ט ד"ה ועיין] שמביא דברי הפרי חדש שמחמירים בין פסוק לפסוק, אפילו שנשאר הדין בגמ' בתיקו, דכיון שהטעם משום ועזובי י"י יכלו, ספיקו להחמיר. והסביר דבריו, שאולי כוונתו דאיכא סכנה בדבר, וחמירא סכנתא, לכן יש להחמיר בספיקא. ושכ"כ בתורת חיים (סופר) סק"א יעו"ש. (ועיין בשיעור הבא מוצש"ק ראה ה'תשע"ח, שהרחבנו עוד בס"ד על דבריו). לפ"ז הכוונה כליה כפשוטו. ולפי דברינו, אינו כן. ומ"מ אפשר להבין דברי הפר"ח שסוף סוף מוכח מהגמרא שהעניין חמור].

מהרש"א [שם] כותב על דברי הגמרא, מאי דכתיב ועזובי י"י יכלו, זה המניח ספר תורה

שמונה תירוצים על דברי הגמרא שם, ירב ששת מהדר אפיה וגריס', והרי אסור לדבר ואפילו ללמוד בזמן קריאת התורה.

לגבי דברי הגמרא, רב ששת מהדר אפיה וגריס, אמר אנן בדידן ואינהו בדידהו, כל הראשונים הבינו, כי המדובר שרב ששת החזיר את פניו בזמן קריאת התורה, סובב את הפנים ולמד. 'אנן בדידן, ואינהו בדידהו'. אני עוסק בתורה שבעל פה, והם עוסקים בתורה שבכתב. ברוך ה', אני למדתי ויודע, ואני פטור מקריאת התורה.

שאלנו מקודם, כי לכאורה הדבר עומד בסתירה גמורה לדברי הגמ' במסכת סוטה, שם כתוב שכיון שנפתח ספר תורה אסור לספר אפילו בדבר הלכה.

על השאלה הזאת, יש בראשונים לכל הפחות שמונה תירוצים.

תירוצו ראשון אומר רש"י, מובא ברא"ש ובמרדכי ובטור, כי האסור הוא ללמוד בקול רם, כיון שאתה מפריע לאנשים לשמוע. ורב ששת למד בשקט, למד בנחת. לכן הוא סובב את הפנים, בכדי שלא להפריע לציבור.

תירוצו שני, כותב בעל הלכות גדולות, הוא היה מן הגאונים, רבי שמעון קיארה, הוא אומר כי ישנו הבדל בין אם ישנם עשרה השומעים את הקריאה, 'עשרה דצייתי', לבין אם אין עשרה דצייתי. אם ישנו ציבור השומע את הקריאה, אזי אתה יכול ללמוד ולעסוק בתורה. אבל אם הוא העשירי, אינו יכול לעסוק. זהו החילוק השני.

תירוצו שלישי, מובא בשם הרי"ף, כך כותב הרי"ף, גם הרמב"ם הולך בדרך זו, וגם רבינו חננאל, וכן רב האי גאון, הם מתרצים כי רב ששת תורתו אומנותו, הוא לא היה יכול להיפרד מן התורה שבע"פ, הוא עוסק בתורה ואינו עוסק אפילו במלאכה, האומנות שלו היא התורה. לאדם כזה, במדרגות האלה, מותר לעסוק אפילו בזמן קריאת התורה, אבל לא לאנשים אחרים.

תירוצו רביעי, מתרצים התוספות, כי ישנו הבדל בין אם הופכים את הפנים לבין אם לא. מה שאסור, זהו כאשר אינו הופך את פניו. וכיון שרב ששת הפך את פניו, אזי הדבר מותר.

תירוצו חמישי, מובא בתוס' ובתלמידי רבינו יונה, שרב ששת היה סגי נהור, כידוע בכמה מקומות בש"ס, וסגי נהור פטור מן הקריאה בתורה, כיון שדברים שבכתב אי אתה רשאי לאמרם על פה. הדבר בגדר, כי הראוי לבילה, אין בילה מעכבת בו. ממילא, אי אפשר ללמוד מכך לגבי האנשים האחרים. דוקא רב ששת עשה זאת, כיון שיש לו פטור מלשמוע קריאת התורה.

תירוצו ששי, מביאים תלמידי רבינו יונה בשם רבם, רבינו יונה, כי כיון שעוד מלפני שהם מתחילים את הקריאה הוא מפנה את פניו, ומתחיל לעסוק בתורה, הדבר בבחינת העוסק במצוה פטור מן המצוה. צריך לעשות זאת, לפני הקריאה. אבל אם התחילו כבר לקרוא, הוא אינו יכול להפוך את הפנים. ממילא לפי דבריו, אפילו אדם שתורתו אומנותו, לא יכול לעשות זאת, כיון שכבר התחילה המצוה. אבל אם זה מלפני כן, אזי מותר בכל האופנים.

תירוצו שביעי, מובא בתוספות שא"ן, שרב ששת חולק על דברי הגמ' במסכת סוטה. כי מי שאמר זאת במסכת סוטה, זהו רבא בר רב הונא. אבל רב ששת סובר, כי אסור לדבר רק דברי חולין, אבל דברי תורה מותר לדבר. רב ששת לא סובר כדברי הגמ' במס' סוטה.

תירוצו שמיני, מתרץ הכל בו, ועוד כמה ראשונים, כי כל האיסור לדבר אפילו בדברי הלכה, המדובר בדורות הראשונים. הרי בקריאת התורה, כל עולה לתורה מברך לפני הקריאה ולאחריה, אבל כידוע, מתקנת חכמי המשנה, רק העולה ראשון בירך את הברכה הראשונה, והעולה האחרון בירך את הברכה האחרונה. כגון בשבת, העולה שביעי. העולה

שערי יצחק – השיעור השבועי

הלשון, לכך תיקנו להם תרגום בלשון ארמית, כי זאת היתה שפת המדינה, שפת הדיבור. אבל אדם חכם, הבקי בלשון הקודש ומבין אותה, אינו צריך את התרגום. 'אנן בדידן, ואינהו בדידהו'. הם שאינם מבינים, צריכים את התרגום, אבל אני פטור מכך. זהו הפירוש, שאומר בעל חמדת ימים.

בעל חמדת ימים [פרק י"ב מהלכות שבת] כותב בהתחלה באריכות לגבי העניין הזה, וכל שכן כאשר ישכיל המשכיל התיקון הנפלא הנעשה בקריאת ספר תורה בנקודות ובטעמים כמו שביארנו למעלה, שראוי לכל בעל נפש להשגיח בזה, להצטרף עם הציבור, ואל יחלל קריאתה בעיני עמי הארץ והקלים, שבפנותם את בעלי תורה עוסקים בעניניהם והגיון לימודם ופנו עורף בשמיעתה, ואין חוששים לכבוד הספר תורה הפתוח לעיני הכל, מהבילים הם בעיניהם גם הם דברי הדת והדין ועוסקים גם הם בהבליהם ובשיחת חולין ואינם חוששין לשמוע. ומהם נעשו אבות ומאבות תולדות. ונמצא גורם חילול ה' גדול. ואמרו במשנת חסידים, כל המחלל את התורה וכו'.

והוא מביא אח"כ כי ישנם תירוצים בראשונים, כגון תורתו אומנותו. והוא אומר, טוב, נגיד שישנו היתר של תורתו אומנותו, אבל בדורנו אין מי שתורתו אומנותו, לא בדרגות כאלה. ובדורינו אין לנו מי שתורתו אומנותו, דהשתא רבי יוחנן אמר על עצמו [במס' שבת דף י"א ע"א] כגון אנו שאין תורתנו אומנותנו, אנחנו אזובי קיר לא כל שכן.

כעת אומר בעל חמדת ימים כך, ועוד, דהנכון בעיני בהיהא דרב ששת, דרב ששת קאי אמאי דקאמר התם 'בעי רב פפא, בין פסוקא לפסוקא מהו'. והיינו, בעוד שהיו מתרגמים הפסוק לעמי הארץ. ועליה קאי רב ששת דמהדר אפיה. דייקא נמי דקתני, 'אנן בדידן, כי אין אנו צריכים לתרגום. אבל בעוד שהחזן קורא בתורה, לכולי עלמא אסור. לפי דבריו יוצא,

ראשון, מברך ברכה ראשונה ומתחיל לקרוא, ומסיים את קריאתו ולא מברך. וכן יתר העולים, קוראים בלי הברכות. והעולה האחרון, מברך ברכה אחרונה. כך היתה התקנה הראשונה. אחר כך, משום הנכנסים והיוצאים, כמבואר בגמ' מסכת מגילה ודף כ"א ע"ב, קבעו כי כל העולים מברכים לפני כן ואחרי כן, כפי שאנחנו עושים. אם כן, בזמן שהיו מברכים רק הראשון והאחרון, אז אסור היה לספר, כי אולי יזמינו אותו לעלות לתורה, ואם הוא מדבר אזי נמצא שהוא הפסיק בין הברכות לבין הקריאה. הוא לא יצא ידי חובה בברכה, כיון שהפסיק בדבר שאינו נוגע אל הקריאה. אבל בזמנינו, שבלאו הכי העולים מברכים לפני כן ואחרי כן, ממילא אין איסור אם אתה מדבר, כי בין כה וכה בכל מקרה אתה תברך לעצמך.

אלו שמונת התירוצים הכתובים בספרי הראשונים, ויש עוד. חלק מהם מובאים בשלחן ערוך סי' קמ"ו, ודנים ומפלפלים המפר' בכל התירוצים הללו.

תירוץ בעל חמדת ימים על מימרא זו, כי המדובר שרב ששת מהדר אפיה וגריס בזמן קריאת התרגום, ומדוע אמר הגר"ח מואלוז'ין כי לאחר הפירוש האמיתי הזה נמצא שבעל חמדת ימים הינו כשר וצדיק.

בא בעל חמדת ימים ואומר, כי לא נראים לו כל התירוצים האלה, וכל ההיתרים הללו, אלא אסור בכל האופנים לדבר בזמן קריאת התורה. גם מי שתורתו אומנותו, וגם אם יהפוך את פניו, וגם סגי נהור וכו'. אין היתרים כאלה. ורב ששת, אשר עסק בתורה, זה היה רק בזמן התרגום. אין המדובר בזמן הקריאה בתורה. וזה מה שרב ששת אמר, 'אנן בדידן ואינהו בדידהו'.

דהיינו, הסיבה שעשו תרגום, כיון שבזמן חז"ל, לשונם היתה ארמית. ישנם שיטות כאלה. לכן עדות אחרות, הפסיקו את קריאת התרגום. כי זה ניתקן, כיון שעמי הארץ לא מבינים לשון הקודש. קראו בתורה, והם לא היו מבינים את

חומרא גדולה. כי כל ההיתרים שכתבו הראשונים, לפי הפירוש שלו, אין שום היתר, רק בזמן התרגום.

והוא אומר, שזהו בעצם ההמשך של מה שכתוב בגמרא מקודם. הרי הגמרא אומרת, בעי רב פפא, בין פסוקא לפסוקא מאי, תיקו. והסברנו מקודם בשם רבינו יונה, וכך אומרים הרבה מפרשים, כין 'בין פסוקא לפסוקא' יש את התרגום. רב פפא שאל, האם בעת התרגום, מותר לצאת? תיקו. ואמרנו כי לפי ההלכה, גם בזמן התרגום אסור לצאת. על כך באה הגמרא ואומרת, כי רב ששת, נכון שבגלל הספק הדבר נפסק לחומרא, אבל הוא נהג להתיר לעצמו ללמוד בזמן התרגום, ע"י הפיכת פניו. 'אנן בדין ואינהו בדידהו'. באופן הזה, היה לרב ששת היתר. בגלל שהוא מביין את לשון הקודש, מביין את הפסוק, ואינו צריך לשמוע את התרגום.

מובא בהרבה ספרים, שכאשר הגר"ח מואלוז'ין שמע את הפירוש הזה, הוא אמר, 'אם כן, אסור לדבר עליו לגנאי'. בעל חמדת ימים כיוון אל האמת בפירוש הזה. גם החכם צבי, היה מרוצה מן הפירוש הזה. הוא כותב עליו, דברי פי חכם חן. אף שזה נגד רבוותא שאר הפוסקים. נכון שזהו פירוש כנגד כל הראשונים, אבל הוא אומר דבר אמיתי. הם כותבים, כי זהו 'פירוש מרווח'.

הדברים מובאים בספר אוצר חמדת ימים [מדף קכ"ז, קמ"ה], הוא אסף את כל הספרים המדברים בעניין זה. והוא כותב, כי מה שהבאנו בשם הגר"ח מואלוז'ין, ישנם כאלה שכבר העבירו זאת להגר"א, שכביכול הגר"א אמר זאת. הדבר כ"כ נתפרסם, שכנראה בטעות כבר ייחסו זאת להגר"א. אמרו את הפירוש הזה לפני הגר"א, בשם חמדת ימים, אז אמר הגר"א 'אסור לזלזל בזה הספר'.

בספר שערי הקודש על ספר עבודת הקודש להחיד"א מובא ג"כ כך, ומספרים שזאת הפירוש אמרו לפני הגר"א ז"ל בשם חמדת ימים, אז אמר הגר"א ז"ל שאסור לזלזל בזה הספר. כידוע שהרבה היו מזלזלים בו אז מקדם.

גם בספר חדשים גם ישנים הביא כן מהספר ברכת הראש שסיפר עובדא זו על הגר"א בזה"ל, ראיתי כתוב בשם הגר"א שאמר, המחבר הנזכר כיוון כאן לאמיתה של תורה, ומזה שפט שנקי הוא מהחשד שחשדוהו.

כידוע, ישנם שני חמדת ימים. יש את ספר חמדת ימים התימני, על התורה, למהר"ר שלום שבזי זצ"ל. זהו ספר מפורסם, ועליו אין שום פקפוק. קדוש וטהור. אבל יש את הספר חמדת ימים הספרדי, שלא יודעים מי הוא המחבר, הוא לא כתב את שמו על הספר, הדפיסו זאת מכת"י לאחר שהוא נפטר. נתלבטו מי הוא המחבר, ויצא עליו שמועה שהוא מכת שבתאי צבי. מצאו רמזים בספר, לנתן העזתי, כל מיני דברים מעורפלים ומחשידים. בפרט אצל החסידים, הבעש"ט אמר שהספר הוא פסול, אפיקורוסות.

ומובן מנדון דידן, כי גם אצל הליטאים הדבר היה כך. הוא כותב, שעד אז היו מזלזלים בספר הזה, אבל לאחר שהגר"א שמע את הפירוש הזה, אמר, אה, אם כן, אסור לזלזל בספר הזה. עד היום, הויכוח על הספר חמדת ימים לא נגמר. ישנם המכשירים, וישנם הפוסלים.

ישנם גדולי עולם אשר החזיקו מאד מהספר הזה, וישנם כאלה שעשו זאת בסתר. למשל החיד"א, רואים שהוא השתמש בספר חמדת ימים, אבל הוא לא מזכיר אותו בהדיא. בגלל שהיה בעולם שם רע על הספר הזה, אז הוא נמנע. ישנם הרבה ספרים, שהביאו אותו בראשי תיבות, ח"י, חמ"י, לא רצו להזכירו במפורש.

שערי יצחק – השיעור השבועי

חושבני, כי לגבי דבר זה, 'דברי תורה עניים במקום אחד, ועשירים במקום אחר'. ישנו דבר נפלא המובא בשם הגר"ח מואלוז'ין, יסוד חשוב מאד, וממילא הדבר מאיר גם את דבריו בנ"ד. כאשר מקשרים את שני העניינים, הדבר ממש מובן.

הגר"ח מואלוז'ין אומר, כי אדם אשר יש בו מינות, כפירה ח"ו, לא יזכה לכוון לאמיתה של תורה אפילו דבר אחד. הוא יכול להגיד פירושים בגמרא, פילפולים ולמדנות, יכול לומר קושיות ותירוצים, והרבה דברים. אבל, שום דבר לא יהיה לאמיתה של תורה. אולי האנשים ייהנו לשמוע אותו, את המהלכים שלו, את השיעורים שלו ואת חידושו, אבל זה לא לאמיתה של תורה. דהיינו, כנראה גדולי תורה, יודעים מה זו אמיתה של תורה. בכדי לראות שזהו פשט אמיתי בדברי הגמ', הגר"ח מואלוז'ין אחז שהפשט הזה הוא אמיתי, הוא יכול לקבוע זאת, נראה לו שבעל חמדת ימים זכה לכוון בנ"ד לאמיתה של תורה, אפילו שזה כנגד כל הראשונים. ואם הוא כיוון לאמיתה של תורה, חייב להיות שהוא אדם כשר. לא יכול להיות, שאדם רשע, מין ואפיקורוס, יכוון לאמיתה של תורה. זה מה שצריך לצאת כאן.

היסוד הזה מובא ברידב"ז, שהיה ראב"ד בעיר צפת ת"ו, שמו הר"ר רפאל יעקב דוד בן זאב, זהו הר"ת רידב"ז, מלבד פירושו על הירושלמי, יש לו ספר בשם נימוקי רידב"ז על התורה, והוא כותב בפרשת תרומה באריכות לגבי כללות הרעיון הזה, מי זוכה לכוון לאמיתה של תורה וכו'. ובדף כ"ד הוא כותב כך, שמעתי אומרים בשם הגאון ר"ח ז"ל מואלאז'ין, אשר מי שיש בו מינות, לא יזכה לכוון לאמיתה של תורה אפילו עניין אחד. אפי' דבר אחד, הוא לא זוכה לכוון לאמיתה של תורה. והוא מבואר בפשוטות במדרש הזה, 'לפרוש ממנה אינו יכול'. הוא מביא מדרש המפרש כך את הדברים. ממילא מובן זאת, דהכח ביד ישראל לכוון לאמיתה של תורה, הוא מכח נותן

וישנם כאלה שאמרו הפוך בהדיא, כגון הגר"ח פלאגי שאמר, כי הספר חמדת ימים קדוש וטהור, ומי שלא לומד את הספר הזה, לא ירגיש קדושת שבת. זהו ספר מצויין, עם המון יראת שמים, חסידות, קדושה. דברים נשגבים. מוסר, מצליף ממש, מוסר נוקב היורד עד חדרי בטן.

בקשר לספר הזה, ישנן דעות מן הקצה אל הקצה. ישנם האומרים, שהוא אפיקורוס, שהוא כופר, מאמין בשבתאי צבי, ומטרת הספר היא כדי להשריש את האמונה בו, ויש שם הרבה תפילות הרומזים עליו. וישנם כאלה שאמרו, לא מיניה ולא מקצתיה, הוא כשר למהדרין מן המהדרין, ואין בו שום חשש.

א"כ, כנראה היה ספיקות, וכעת הגר"ח מואלוז'ין אמר, טוב, עד עכשיו לא היה לנו ברור, אבל אם כן, מעכשיו, אסור לדבר כנגד הספר הזה, כי הוא כשר.

לכאורה, מה קרה כאן? בגלל שהוא אמר פירוש יפה בסוגיא? הרי זה כנגד כל הראשונים, והחמ"י אמר פירוש חדש, אשר אף אחד מן הראשונים לא פירש כך. וכי בגלל זה, הספר הזה הוא כשר?

צריכים להבין, מה נתפעל כ"כ הגר"ח מואלוז'ין? בסדר, גם אם נניח שהפירוש הזה נראה לו מצויין, בהבנת הסוגיא, ושהדבר מתאים למה שכתוב בגמ' מקודם. אכן זהו פירוש יפה. הרי כל הראשונים נדחקו. ישנם יותר משמונה תירוצים, וכולם דחוקים. כל מיני אוקימתות, עשרה דצייתי, תורתו אומנותו, סגי נהור וכו'. כל מיני תירוצים, אשר אין להם בסיס בדברי הגמרא. ובעל חמדת ימים אומר פשט נפלא בגמרא. נו, וכי בגלל זה, הוא כבר צדיק וכשר? רק מפני שאמר תירוץ כזה, נתבטלו כל החשדות שהיו עליו? מה נשתנה פה?

התורה. כמו שאנו מברכים בכל יום, ברוך נותן התורה. ר"ל שהוא נותן תמיד, ולא שכבר נתן, אלא נותן תמיד התורה לכל ישראל שמיגע בה, זכה ומקבל חלקו בחלק התורה. ואנו מתפללים בכל יום, ותן חלקנו בתורתך וכו'.

הוא אומר כאן, דבר חשוב מאד. הרי אנחנו מברכים בכל יום את ברכות התורה, ובברכה המעולה שהיא הברכה השלישית אנו אומרים כך, 'אשר בחר בנו מכל העמים, ונתן לנו את תורתו'. טוב, הקב"ה נתן לנו את התורה. אבל אנו חותמים, 'ברוך אתה ה' נותן התורה'. לא נתן, אלא נתן. מה הפירוש 'נותן'? חוץ ממה שהוא נתן בעבר, לא רק זה, אלא הוא נותן, בכל יום הקב"ה נותן. אבל למי הוא יתן? למיין ואפיקורוס ח"ו, הקב"ה יתן? הוא יכול ללמוד, לצערינו ישנם גם רשעים ואפיקורוסים וחצאי-אפיקורוסים, והם לא מכוונים לאמיתה של תורה.

דרך אגב, כבר נוכחתי לראות העניין הזה, מלפני שנים רבות. ראיתי ספר אחד, שמביא פירושים של רבנים דרדעים אשר למדו בעיקר רמב"ם, ועשו פירושים ברמב"ם. והנה התבוננתי וראיתי שכל הפירושים שם, הם עקומים. ממש נשתוממתי. כמה שהם אמרו רמב"ם רמב"ם וכו', אך כל דבר חידוש שהם אמרו ברמב"ם, הוא עקום. זה לא הפשט. הם לא זכו לכוון לאמיתה של התורה. למרות שהם עשו זאת, בראש כל מעייניהם, אבל כאשר הם אמרו איזה דבר חידוש ברמב"ם, רואים שהם לא הבינו, ולא זכו להבנת עומק הדבר. ולפי מה שאמרנו לעיל, מסתמא שהם לא זכו לחדש אפילו דבר אחד לאמיתה של התורה. לא בדקתי הכל, אבל לגבי מה שראיתי, הדברים לא ניתנים להיאמר. [לדוגמא, מה שנזכרתי כעת דבר אחד, הוא בעניין הסדרת התפילה של מוסף ראש חודש, ברמב"ם פ"ד מתפילה הלי"ט, בפירוש המפוקפק על הרמב"ם שם דף קנ"א אות נ"ג, "רבותינו פירשו לנו" שמדובר בזמן שקידשו עלפי הראייה יעו"ש. שהוא

חוכא ואטלולא]. חשבתי כי אולי הם לא היו מספיק למדנים, אבל כעת אני מבין, לא, אין להם את הסייעתא דשמיא לכוון לאמיתה של תורה.

בברכה אנו אומרים, 'בא"י נותן התורה', לא כתוב 'מוסר התורה'. התורה, היא מתנה. לגבי משה רבינו כתוב, בתחילת מסכת אבות, משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע וכו'. הוא לא 'נתן', אלא מסר את התורה שהוא קיבל.

לקבל תורה בתורת מתנה, מה פתאום שהקב"ה יתן לו אם לא מגיע לו?

שאלה מהקהל: לגבי הפסוק זעוזבי י"י יכלו, למה אינם כלים?

תשובת מרן שליט"א: כתוב בפסוק לפני כן, צִיּוֹן בְּמִשְׁפָּט תִּפְדָּה וְשִׁבְיָהּ בְּצִדְקָה. ואח"כ כתוב, וְשִׁבְרֵי פִשְׁעִים וְחַטָּאִים יִחָדְדוּ וְגו'. דהיינו, המדובר כאשר יבוא המשיח.

שאלה מהקהל (אדם פשוט): מתי יבוא המשיח? אנחנו מחכים לו כבר הרבה זמן.

תשובת מרן שליט"א: הוא יכול לבוא בכל רגע. אם הוא יבוא עוד רגע, מה תעשה? הוא יכול לבוא בכל יום. 'היום אם בקולו תשמעו'. וכתוב [מלאכי ג', א'] וּפְתָאֵם יָבֹוא אֶל הַיְכָלוֹ, הָאֲדוֹן אֲשֶׁר אַתֶּם מְבַקְשִׁים.

אפשר לומר כאן, פירוש נוסף. הרי אנשי כת שבתאי צבי, היו רשעים. א"כ, מי שסובר כי בעל חמדת ימים היה מקולקל, איך הוא יכול לחבר כזה ספר כמו צדיק גדול? אלא, הכל זו הסוואה. אדרבה, כל החסידות והצידקות, היא רק בכדי לחפות על המעשים הרעים שלהם. כך לפי 'הראש' שלהם.

אני מקדים ואומר, שאנחנו לא אוחזים כך. אלא אנו אוחזים שהספר חמדת ימים הוא קדוש וטהור. נכון שהיו עליו פקוקים וכו', לא ניכנס לכך כעת, יש על זאת הרבה בכתובים. ווע"ע בשיעור מוצש"ק בא ה'תשע"א.

שערי יצחק – השיעור השבועי

ספרים. יכול להיות אפילו ספר פסול, כגון עוז לאלהים. אבל בלי קשר למהרי"ץ, הספר חמ"י בעצמו, למפרע נתברר שהוא כשר, יודעים מי המחבר שלו, לפי כל מיני הוכחות, שמו מהר"ר בנימין הלוי, מגדולי מסדרי כתבי האר"י.

דרך אגב, למשל לגבי הפירוש הזה, הוא בכוונה העלים והסתיר את עצמו, מרוב ענוותנותו. בעל כנסת הגדולה, ידע את הפירוש שלו, הוא אומר ששלח לו אדם אחד קונטרס וכו' אשר חולק על כל הראשונים כיצד לפרש את 'מהדר אפיה וגריס' וכו'. הוא ידע מהפירוש הזה.

בעל חמדת ימים, הפיץ בעולם הרבה תפילות, והכל בעילום שמו. ובסופו של דבר, כאשר מצרפים את כל הדברים הללו ביחד, מתגלה מי הוא. ואדרבה, מרוב צידקותו וחסידותו, הוא לא רצה לגלות מי הוא. ובסך הכל – כפי שאמרנו – מן השמים סיבבו זאת, שיהיה על הספר הזה פקפוקים. כיון שנהיה אור כזה גדול בעולם, אי אפשר היה להוריד זאת בצורה גלויה. כך אני חושב.

בכל אופן, אפשר לומר כאן פירוש אחר, מדוע הגר"ח מואלוז'ין התפעל מכך. כפי שאמרנו, כת שבתאי צבי, היו אנשים רשעים. אלו אשר הלכו עם שבתאי צבי, היו אנשים גרועים מאד. אולם לפי דברי חמדת ימים, לגבי 'עוזבי י"י', כל הפירושים הכתובים בספרי הראשונים, כגון עשרה דצייתי או תורתו אומנותו או מדבר בלחש וכו', הוא מחמיר בכולם. דהיינו, הוא עושה את כולם 'עוזבי י"י'. הדבר סימן, שהוא בעצמו לא עזב את ה'. הוא מחמיר בעזיבת ה'. הרי לפי דבריו, לגבי כל ההיתרים שכתבו הפוסקים, אין שום היתר, רק בזמן התרגום. א"כ יוצא, שהוא בעצמו מחובר להקב"ה.

בספר נזר הקודש [על שמות קודש וחול לרמב"ם, עמ' ו'] הבאתי בס"ד בקצרה, כי ספר תורה שכתב מי שמאמין בשבתאי צבי, הוא פסול. מה הקשר? למה הס"ת פסול? ישנו דבר פלא עצום. כאשר הם היו כותבים את שם ה', הם היו מתכוונים עליו.

ברם חושבני, כי כיון שהספר הזה הוא כ"כ טוב, ספר היכול לקדש ולטהר את האדם, מן השמים מדת הדין לא נתנה. אי אפשר להוריד לעולם דבר כזה, מבלי שתהיה לו התנגדות. כפי הידוע לגבי יהודה ותמר, או דוד המלך, שבאו מתוך מעשים שהם בצורה שאינה נקייה, בכדי להתגבר על מדת הדין המפריעה להוריד נשמות כאלה לעולם, זה צריך לבוא בצורה שאינה מכובדת, מצורה מטונפת. גם אברהם אבינו, הוא בא לעולם – כך המקובלים אומרים – באופן טמא ומחריד. נשמה כל כך גדולה, אי אפשר להורידה לעולם, כיון שמדת הדין והשטן יקטרגו, ולא יתנו להוריד נשמה כזו לעולם. אבל כאשר הם רואים שזה בא מאבא רשע וכו', אה, מה יכול להיות כבר ממנו, והם כבר לא מסתכלים ומתייחסים אליו. הקב"ה מערים עליהם. אותו הדבר לגבי פרץ, שממנו יבוא המשיח, או דוד המלך שבא מרות המואביה. אה, לא יכול להיות.

לכן, דברים גדולים הצריכים לבוא לעולם, באים בצורה לא כ"כ נקייה, בכדי שמדת הדין לא תפריע בדרך. זהו דבר ידוע, בספרים הקדושים. להוריד כזה ספר לעולם, שיכול להיות לו השפעה כ"כ גדולה, חייב להיות שתהיה לו התנגדות. לכן, בכדי לצמצם זאת, באו הספיקות והחשדות סביבו, ועי"כ יהיה אפשר להוריד את הספר הזה לעולם. כך נראה לי. ובספר אוצר חמדת ימים ועוד הביאו הוכחות רבות לכך.

שאלה מהקהל: מהרי"ץ זיע"א ידע שיש פקפוקים על הספר חמדת ימים? תשובת מרן שליט"א: בזמן מהרי"ץ, כנראה לא ידעו שיש עליו פקפוקים. בארץ תימן, כמעט ולא שמעו מכת שבתאי צבי. הנושא הזה לא נידון שם.

שאלה מהקהל: כי מהרי"ץ מביא אותו 'על הסדר'. תשובת מרן שליט"א: נכון. עוד לא היה הדבר ידוע. ולכן אי משום הא, לא איריא. ישנם עוד

כל התורה וכל המצוות, ואמר שהוא יתן להם תורה חדשה ומצוות אחרים. וציוה לעשות שבת הגדול ביום כ"ב בתמוז. ולבסוף פנה למעלה ואמר, אתה לא רצית שאני אהיה משיח, אני אעשה שבכל יום ויום יצאו כמה אלפים מישראל מן הדת, ואני אעשה לתורת מושקא בטל. רחמנא ליצלן. יבטל הוא וכת שלו מן העולם. כי מושקא, שם גנאי אצלם למי שנקרא משה. ולסוף המיר את עצמו, ונעשה ישמעאל. ויותר ממה שכתוב כאן עשה, הלא הם כתובים על ספר צידת צבי מודת. אוי ואבוי. רח"ל.

שאלה מהקהל: גם על ספר הברית יש המפקפקים. לא?
תשובת מרן שליט"א: לא. זה ספר כשר. כמעט ואין מי שלא מפקפקים עליו, אבל בסה"כ הוא מקובל על רובם ככולם. הרחבתי אודותיו, בעיני יצחק על שלחן ערוך המקוצר סי' ס"ו אות ל"ו ד"ה ואגב.

שש דחיות ממרן שליט"א על פירושו זה של בעל חמדת ימים.

בעזרת ה', ברצוני לומר לאידך גיסא. דהיינו, ההיפך ממה שאומר בעל חמדת ימים בעניין דידן. כפי שאמרנו, הגר"ח מואלוז'ין אוחז כי זהו פירוש לאמיתה של תורה, ואחרי ככלות הכל, רבים לא קיבלו את ההכרעה הזאת. לכן, צריכים להסביר את הצד השני. מדוע הדבר כך? בדעתי לומר חמש-שש דחיות, לגבי הפירוש שלו, כי אדרבה הוא לא מסתדר בסוגיא.

דבר ראשון, כבר הב"ח בעצמו [בסימן קמ"ו] אמר את הפירוש הזה. לא בעל חמדת ימים חידש זאת, הב"ח מעצמו שאל, למה לא פירשו כך כל הראשונים? וא"ת, היא גופא מנא להו דגרים בשעת קריאת התורה, דליקשו להו. דילמא לא הוה גרים, אלא בשעה שלא היו קורין בתורה, כגון בשעה שמתרגמין, ובין גברא לגברא. ולא קשיא. ויש לומר, דא"כ לא היה צריך למהדר אפיה. אדרבה, ה"ל להפוך

כתבתי שם כך, נראה דהיינו משום דבקדושת ה' גופה פגמו, שהיו מתכוונים עליו בכתובת השם הקדוש, באמרם שהשי"ת מסר השגחתו בעולם השפל לידיו (עפרא לפומייהו) כמ"ש בספרים. וע"ש בתשובה מאהבה סימן י' מה שסיפר מתועבותיהם ועלילותיהם הנשחתות. גם בספר הברית דף קכ"ב ע"א, עפ"י עדויות שנתקבלו בב"ד הגדול שבירושלם. וז"ל מהר"ם חאגיז [בנו של בעל הלק"ט] בס' שבר פושעים עמ' ט"ו, על נחמיה חיון חו"א ביש"א המפורסם למין אפיקורוס בליעל ומומר להכעיס, בספרו עוז לאלהים אחרים ע"ש. ובעמ' נ"ח, כת שנמשכו אחר צבי שבור שר"י כופרין בתורה, כופרין בביאת הגואל, כיון שלפי דעתם כבר בא. הרי הם אומרים, שהוא המשיח. מחטיאי הרבים. עושין עבירות ביד רמה בפרהסיא וכו' ע"ש.

בספר הברית [מאמר כ', דף קכ"ב], ואפרט לך קצת מעשיו, מפי עדות בית דין הגדול שבירושלם אשר בימיו. אחד מן המשפחה הרעה שהיו מאמינים בו היה נקרא שמואל לאזבוני, והלך הוא עם שמואל לאזבוני ההוא ועם שאר כמה אנשים מזו המשפחה על קבר שמואל הנביא, והכה במקלו על קברו ואמר בפני כל בזה הלשון: שמואל, שמואל. אני מסיר אותך מנביאותך, ואתן נביאותך ומדרגתך לזה שמואל לאזבוני. גם בא עם אנשים רבים ממשפחתו, ושבר את הדלת של בית הכנסת בקהילת קודש איזמיר ביום שבת קודש, כדי לתפוס ולהרוג תלמיד-חכם אחד שהיה נקרא ר' חיים פעכינא, שהיה מהאינים מאמינים בו, אשר ברח לשם להציל את נפשו, וסגר הדלת בעדו. אבל הקב"ה הציל לר' חיים פעכינא מידו, כי ברח הוא מצד אחר. גם ציוה לאיש אחד שילך לחדר מיוחד שאשתו שם, ואמר לו 'כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה', כי הוא ציוה אותה לנאף עמו. גם פעם אחד לבש טלית ותפילין ובא על בחור אחד ממשפחתו הרעה במשכב זכור ברבים, ואמר שתיקון גדול הוא עושה ומצוה רבה. והיה מבטל

שערי יצחק – השיעור השבועי

אומרים, שהתרגום הוא עבור דלת עם הארץ, בשביל עמי הארצות שאינם מבינים. תימה לכאורה, וכי בבית הכנסת של רב ששת, כולם היו עמי ארצות? כולם לא מבינים לשון הקודש? רק הוא הבין את לשון הקודש? היה את רב ששת, מגדולי הדור, מגדולי ישראל, וישנם עמי הארץ. בסדר. אבל, ישנם גם אנשים שהם בינוניים. הם תלמידי חכמים, אמנם לא כמו רב ששת, אבל גם הם הבינו את לשון הקודש. אם התרגום הוא עבור דלת עם הארץ, למה הם לא סובבו את פניהם ולמדו בזמן התרגום? הרי גם הם אינם צריכים את התרגום?

הרי כאשר רב ששת אמר, 'אנן בדידן', הוא מתכוון על עצמו, בלשון יחיד. מה שהוא אמר 'אנן' בלשון רבים, זאת דרך ענוה וועיין בספר סמיכת חכמים. הרי רק הוא, למד אז. א"כ, מה אתה אומר 'אנן בדידן', דהיינו אני לומד כיון שאינני צריך את התרגום, אבל מה עם כל בני התורה ותלמידי החכמים שהיו בבית הכנסת? למה הם כן הקשיבו לתרגום? הרי אינם צריכים זאת, רק האנשים שהם 'בשוליים', עמי הארצות, חז"ל תיקנו להם את התרגום בכדי שיבינו. אבל זה מעט, חלק מן הציבור בכל אופן. אבל הרבה מהם, כן ידעו. א"כ למה רב ששת אמר 'אנן בדידן', הרי זה לא רק הוא?

שאלה מהקהל: אולי הם חלקו על רב ששת וסברו שאסור?

תשובת מרן שליט"א: לא מסתבר, כי הם קטנים בתורה ממנו.

שאלה נוספת מהקהל: אולי הגמרא לא התייחסה אליהם, כי הם לא היו חשובים בכדי שנזכיר אותם?

תשובת מרן שליט"א: גם דבר זה אינו מסתבר, שהרי ישנה מכך נפקא מינה לדינא. כי לפי החמדת ימים, רק דלת עם הארץ אינם צריכים לשמוע. וא"כ הגמ' היתה צריכה להביא זאת.

עצמו לצד הס"ת, ואזניו אל הספר בשעת קריאתו בע"כ דמהדר אפיה כדי שלא לשמוע קריאת התורה אלא למיגרס. לדבריו, אם רב ששת למד בזמן התרגום, אזי אין לו שום בעיאי, כי בזמן הקריאה הוא מקשיב, ובזמן התרגום הוא לומד. א"כ בשביל מה רב ששת הפך את פניו?

אמנם החיד"א בברכי יוסף אומר, שהדבר אינו מוכרח, כי אולי הוא החזיר את הפנים בזמן התרגום, ובזמן קריאת התורה החזיר את פניו. וז"ל, וכי סלקי ליה לתרגום, מהדר אפיה לשמוע קריאת התורה.

אני קצת מתפלא על כך, החיד"א מנסה ליישב את המהלך הזה ללא קשר לבעל חמדת ימים, והוא מסביר זאת על דברי הב"ח.

אבל קשה, וכי היה לרב ששת כסא מנהלים? שהיה מסתובב כל הזמן, ורק בפסוק הקשיב? גם איך ניתן לעשות זאת במציאות, הרי 'משכא שמעתתא'. הוא לומד, כיצד הוא יודע שכעת מתחילים את הפסוק. אם הוא רוצה להתיישר, והרי ישנם פסוקים קצרים וישנם ארוכים, איך בזמן התרגום בכל פעם הוא הסתובב? הוא לא יכול לכוון כך. הוא עלול להפסיד מלים, בהתחלה ובסוף. הדבר אינו מתקבל על הדעת.

בכל אופן, כבר עלה בדעתו של הב"ח הפירוש הזה, ובכל זאת הוא דחה אותו.

א"כ, אלו שני דחיות. א' הב"ח בעצמו אומר זאת. ב' הוא צריך לעבור מעניין לעניין, והדבר אינו מסתדר.

דחייה שלישית, לפי דברי החמדת ימים, 'אנן בדידן ואינהו בדידהו' היינו, אני רב ששת מבין לשון הקודש, וממילא אינני צריך את התרגום. לא צריך שיסבירו לי בלשון ארמית את הפסוק, כיון שאני מבין את לשון הקודש. כי הם

דחייה רביעית, הרי בעצם כל העניין הזה שנוי במחלוקת. לכאורה, מדוע אנחנו בק"ק תימן יע"א מתרגמים גם בזמן הזה? הרי בדורותינו השפה שלנו איננה השפה הארמית, ואנחנו מבינים את לשון הקודש, א"כ מדוע אנחנו מתרגמים? התשובה היא, כי נכון שישנם שיטות בראשונים הסוברים כי התרגום ניתקן בשביל עמי הארץ, לכן הם מצאו צורך לבטל את התרגום, בכדי שלא להכביד העם, כמובא בספר העתים שהיו קוראים שנים מקרא ואחד תרגום לפני קריאת התורה, והדבר היה מכביד עליהם, היה קשה להם, כי לקח להם הרבה זמן, גם תרגום בקריאת התורה וגם שמו"ת לפני כן, לכן הם ביטלו זאת. אבל לפי שיטת הגאונים, התרגום הוא חובה כמו קריאת התורה. הרי התרגום, ניתן בסיני. ועניין גדול עשה הקב"ה באונקלוס, שנתן את התרגום על ידו. כמה ספרים יש על התרגום, כמה עמקות ישנה בתרגום. לפי שיטת הגאונים, התרגום הוא כמו קריאת התורה, ואין חילוק בין אם מבינים ובין אם לא מבינים. גם אם לא מבינים את התרגום, חייבים לתרגם. כך דעת רב נטרונאי גאון, ורב האיי גאון, ועוד.

כתוב ששלחו לרב האיי גאון, שבארץ ספרד ביטלו את התרגום. והוא ענה, אני מתפלל, מעולם לא נשמע עליהם שמץ מינות... ביטלו את התרגום? את תקנת חז"ל הם ביטלו? פעם ראשונה שאני שומע עליהם שמץ מינות.

פירוש, הרי בתרגום ישנם פירושים מן התורה שבע"פ. מי אינו רוצה את התרגום? הקראים. הם אלה שאינם רוצים את התרגום, כיון שבתרגום ישנם פירושים שאינם כפי שהם הסבירו מעצמם את התורה. א"כ, מי שמבטל את התרגום, ח"ו יש בו איזה דעה פסולה. חשד רב האיי גאון, כי ח"ו הדבר נעשה מפני מינות.

לפי שיטת הגאונים, שעל פיה אנחנו התימנים נוהגים עד היום לתרגם, פירוש שהתרגום הוא חובה, בדיוק כמו קריאת התורה. כפי שישנה חובה לקרוא בתורה, גם אם אינך מבין, ה"ה

לגבי התרגום, אתה חייב לקרוא ולשמע את התרגום גם אם אינך מבין. ברוך ה', אנחנו מבינים גם את זה וגם את זה, ואנו מוצאים תועלת בכל הפירושים.

א"כ לפי דבריהם, גם רב ששת אינו יכול לבוא ולהגיד, 'אנן בדידן ואינהו בדידהו'. הפירוש הזה, יכול להיות רק לפי השיטה השנייה, אבל לא לפי שיטת הגאונים. רב ששת אינו יכול לומר, כי כיון שהוא תלמיד חכם, הוא פטור ואינו צריך לשמוע את התרגום. אין דבר כזה. הוא חייב לשמוע את התרגום כמו כולם, כי כך התקנה. מובן היטב מדוע הגאונים והרי"ף והרמב"ם לא פירשו בפשיטות כמו החמ"י.

דחייה חמישית, שבעצם מי אמר שרב ששת ח"ו היה מזלזל בתרגום? הרי ישנה גמ' מפורשת במסכת סוטה [דף מ"ח ע"ב], שם מובא שרב ששת בעצמו היה מתרגם. הגמ' שם דנה על דברי המשנה, משחרב בית המקדש וכו' בטל השמיר וכו' ונופת צופים. הגמרא דנה, מה הפירוש 'נופת צופים'? 'צופים' היינו הצוף של הדבש, הגמ' אומרת שזהו דבש הבא ממקום מסויים הנקרא כך.

שואלת הגמרא, מאי משמע? אומרת הגמרא, כדמתרגם רב ששת, כמא דנתון דבריאתה, ושייטן ברומי עלמא, ומתיין דובשא מעישבי טורא. רב ששת בעצמו היה מתרגם כך את הפסוק [דברים א' מ"ד] פֶּאֶשֶׁר תַּעֲשִׂינָה הַדְּבָרִים. הוא מתרגם, כמא דנתון דבריאתה, כמו אצלנו. והוא עוד היה מוסיף, מה שאין לנו בתרגום. ושייטן ברומי עלמא, דהיינו הדבורים, ומתיין דובשא מעישבי טורא, ומביאים דבש מהעשבים שבהר.

הנה רואים, שרב ששת העריך מאוד את התרגום. אי אפשר לומר, שרב ששת לא שמע את התרגום. אדרבה, מובא בגמרא שם מה רב ששת היה מתרגם. א"כ ההיפך, רב ששת העריך והחשיב מאוד את התרגום. [אמנם יש שם גירסא אחרת בגמ', רב יוסף במקום רב ששת, וא"כ נופלת ההוכחה].

שערי יצחק – השיעור השבועי

'מסתבר' שזאת הכוונה. אם הוא כותב בלשון הזאת, מסתברא שזה כך, נראה לו כי כך הדבר, אבל הוא משאיר מקום לכך שישנו פירוש אחר. אפשר להבין אחרת. דהיינו, אפשר להגיד כפי שאני אומר. לא חייבים לומר שזה בזמן התרגום, אפשר לפרש כי הכוונה בין פסוק לפסוק ממש, בזמן שאין אומרים תרגום, בימים הללו שאיננו מתרגמים, על כך היתה השאלה, ופירושו לגבי אדם העומד או יושב ע"י פתח היציאה מביהכ"נ, או שהוא צריך לצאת לאיזה משהו, אז הוא עומד ליד הכניסה, וכאשר נגמר הפסוק – באותה השנייה – כי יש אז הפסקה קלה, הוא יצא החוצה. זה היה הנדון בגמ', ועל כך הגמ' אומרת תיקו, ונפסק הדבר לחומרא.

שאלה מהקהל: בזמן התרגום, האם אפשר ללמוד ולעיין באיזה ספר, או עלון?
תשובת מרן שליט"א: לא. חייבים להקשיב. ואפשר לעשות אז שמו"ת.

שאלה נוספת מהקהל: בביהכ"נ שלנו יש בצד חדר פנימי ששם יש אוצר-ספרים, האם בין גברא לגברא אפשר לצאת להביא משם ספר?
תשובת מרן שליט"א: אם הספר נחוץ לו, וחושש שישכח אח"כ לקחת אותו משם, מותר.

בספר אהל משה (הורוויץ) על מס' סוטה, כתב לחזק את פי החמ"י, שלפי דבריו בזה מדוייק הלשון בספר נחמיה [נחמיה ח', ז', וְהָלַיִם מְבִינִים אֶת הָעַם לַתּוֹרָה וְהָעַם עַל עֲמֻדָם, היינו שבעת התרגום רק 'העם' בשתיקה, ולא 'כל העם' כבפתחו עכ"ל. ולענ"ד אין ראיה, כי שתקו בעת קריה"ת אפי' החכמים (כנז' שם בתחילת הפסוק, וַיִּשׁוּעַ וּבְנֵי וְיִשְׂרָאֵל וְגו') וכן הלויים, משא"כ בתרגום שהרי הם היו מדברים אז לעם כדי להבינם, לכן לא נקט קרא התם 'כל העם'. וע"ע במפרשים על הפסוק שם.

מעשה שהיה באדם שעבד במקום שבו יש אינטרנט פרוץ, והתשועה שבאה לו לאחר שעזב את מקום עבודתו.

כל הדחיות האלה, באות להסביר את מה שדיברנו, כי לא חייב להיות שפירוש זה הוא לאמיתה שלתורה. אפשר לומר צדדים אחרים בדיוק.

דרך אגב, הרמב"ם משמיט את עניין 'בין פסוק לפסוק', וכל המפרשים אומרים, כי הוא משמיט זאת כיון שפוסקים לחומרא. הרמב"ם כותב, שמותר רק בין איש לאיש. והגר"א מסביר, כי מרן השלחן ערוך לא הביא זאת, כיון שבזמנינו בלאו הכי לא מתרגמים. בין פסוק לפסוק, זה בזמן התרגום. אבל מה נאמר לגבי הרמב"ם, מדוע הוא השמיט זאת? הרי בזמן הרמב"ם, כן תירגמו? על כרחך, שלא זאת הסיבה, אלא כפי שאמרנו לעיל. [שו"ר שעמד בזה בהלכה ברורה ח"ז דף ר"ס ד"ה והנה].

אבל חושבני, כי בכלל אין מקום לנדון. ואולי זאת תהיה דחיה ששית, יתכן כי אפשר לצרף גם את זאת. דהיינו, לא חייב לפרש בדברי הגמרא 'בין פסוקא לפסוקא', שהכוונה בזמן התרגום, כפי שכתב רבינו יונה. הדבר אינו קשור עם דברי רב פפא. נכון שרבינו יונה מסביר כך, אבל מי אמר ש'בין פסוקא לפסוקא' קאי בזמן התרגום, יכול להיות שלאדם יש מקום בדיוק ביציאה של ביהכ"נ, וכאשר נגמר הפסוק, כגון 'בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ', הוא יצא מיד באותו הרגע. לא חייב להיות, שיש תרגום באותו הזמן. הרי ישנם ימים, שאיננו מתרגמים בהם. כגון, שני וחמישי, ומנחה של שבת, ובתעניות זיחל משה'. הרי ישנם קריאות, בלי תרגום. א"כ, בין פסוק לפסוק היינו, כפשוטו ממש. אחרת, בשביל מה צריך לכתוב 'בין פסוק לפסוק', תאמר 'בזמן התרגום'. זה נראה פירוש דחוק. אלא 'בין פסוק לפסוק', היינו כמשמעו. אין חובה לפרש, שהגמ' מתכוונת לתרגום, כפי שכ' רבינו יונה.

אמנם כל המפרשים ממשיכים בדרך זו, שבזמנם הם היו מתרגמים ושכך הוא הפשט, אבל דייקתי מדברי רבינו מנוח האומר כי

צריך כבר לסיים, וברצוני לומר לכם בס"ד דבר אשר מצוה לפרסמו. צריך לדעת אותו. דבר זה נודע לי רק בערב שב"ק זו. זהו דבר שצריך לדעת אותו. האנשים עומדים היום בנסיונות קשים, עם כל המכשירים-המכשילים, כגון אינטרנט וכו', ה' ירחם.

לפני שלשה שבועות, פנה אלי בטלפון, מישוהו שאינני מכיר, מהעיר חולון ת"ו, והוא אמר לי כך: אני עובד בחנות ירקות, אחראי על כל הקופאים, הקופאי הראשי, אבל אז אני מוכרח לעבוד עם אינטרנט פרוץ. המקום חילוני. מה לעשות? אם הרב יגיד לי שהדבר אסור, אני עוזב את העבודה.

ראיתי כי המדובר באדם ישר ונאמן, והוא אכן מתכוון לקיים את מה שהוא אומר. הוא שואל, האם הוא צריך לעזוב כעת את העבודה, או עד שיחפש עבודה אחרת וכו'. אמרתי לו, תשמע, אם המדובר באינטרנט פרוץ, אם זה אסור, מדוע אתה שואל על כך? הוא ענה לי, בגלל הפרנסה, יש לי משפחה וילדים, אין לי עבודה אחרת, אני צריך לחפש מקום עבודה אחר.

אמרתי לו, תשמע, אם הדבר אסור, אזי אין חֻקָּמָה וְאֵין תְּבוּנָה וְאֵין עֵצָה לְנֶגְדַי יְיָ [משלי כ"א, ל"ג], אפילו אם תהיה מקבץ נדבות ח"ו. אם אין לך עבודה, תקבץ נדבות. אם אסור, אז אסור.

התחלתי לחשוב, אם אומר לו שיעזוב את העבודה, מה הוא יעשה כל היום? יתבטל? אולי זה יותר גרוע, כי הבטלה היא אם כל חטאת. שעמום. כך לכל הפחות עוד יש לו עבודה, הוא טרוד, אבל אם הוא יתבטל, מי יודע? אולי ח"ו מצבו הרוחני יהיה יותר גרוע.

מפה לשם, נתלבטתי, כן או לא. שאלתי אותו, מה תעשה אם תעזוב את העבודה? ענה לי, אשב בבית ואלמד. לא רציתי לקחת אחריות, גם לא ידעתי בדיוק אם הבעיא של ממש באינטרנט וכו'. אמרתי לו, תשמע, ישנו מישוהו שאני מכיר, הוא מומחה לדברים הללו, שמו

הרב אליהו בוימרינד. כל שאלה בנושאים האלה של מחשב וכו', אינני מבין בזה, לא יודע מה יש שם, לא מכיר זאת, ואולי ישנם לכך עצות ופתרונות, אני מפנה את השואל אליו. ישנו מספר טלפון, שאני מפנה אליו, לגבי כל השאלות בנושאים האלה.

כדאי שאומר לכם אותו, בכדי לזכות את הרבים. ברוך ה', הוא מבין בדברים הללו, והוא גם בקשר עם תלמידי חכמים שיודעים. לפעמים ישנם שאלות קשות, לגבי מקום העבודה, האם זה מותר או אסור, ומה עושים. וכדומה. הטלפון הוא, 053-3178291. הרב בוימרינד הי"ו, כאן בבני ברק ת"ו.

טוב, הפניתי את השואל אליו, ושכחתי מהסיפור הזה.

התקשר אלי הרב בוימרינד בערב שבת, והוא אומר לי, אני חייב לספר לך. פנה אלי אותו אדם, ולאחר שביררתי את העניין, אמרתי לו, תשמע, אתה חייב לעזוב את העבודה. אסור לך להישאר שם.

באותו היום, בלי חכמות, הוא אמר לבעל הבית, ממחר אני לא בא לעבודה.

אשריהם ישראל. ישב בביתו במשך שבועיים. כעת הוא מודיע לי, שהוא קיבל עבודה חדשה. המשכורת שלו היתה 5000 שקל, וכעת הוא קיבל עבודה, והמשכורת שלו היא 15,000 שקל. ולא עוד, אלא בסביבה חרדית. אה, ה' לא ימנע טוב להולכים בתמים. אשריהם ישראל. ממש שיחו בְּכָל נִפְלְאוֹתָיו [תהלים ק"ה, ב']. ישתבח שמו לעד. איך הוֹלֵךְ בְּתַם יִלְךְ בְּטַח [משלי י"ט].

חושבני כי מצוה לפרסם את הסיפור הזה, בכדי לדעת שמי שאינו מתחכם, ויש לו אמונה חזקה, הנה הוא עמד בנסיון במשך שבועיים, לא נשבר, וב"ה הקב"ה לא נתן לו רק כפליים, אלא הוא קיבל פי שנים. ירבו כמותו בישראל.